

Vogelreisverslag MAROKKO 5 – 14 april 2002

Johan STAELENS – Yann FERYN – Ronny HERREMAN – Ignaas ROBBE

Inleiding

Het was de omgekeerde wereld in de vroege lente van 2002. Terwijl het in NW-Europa wekenlang zonnig en warm weer was, werden vele landen in het Middellandse Zeegebied geteisterd door een golf van slecht weer met veel regen, harde wind en zelfs sneeuw op sommige plaatsen.

Net in die periode bezochten we Marokko. Door de extreme weersomstandigheden in de verschillende klimaatzones, de wijde landschappen, de prachtige kleuren en geuren, de vele vogelsoorten en de toch wel grote armoede op het platteland, onthouden we Marokko als een land van uitersten.

Door de grote verscheidenheid aan biotopen is Marokko een vogelrijk land. Vele van de speciale soorten zijn echter niet altijd gemakkelijk te zien en de typische woestijnsoorten moeten systematisch worden gezocht in hun geschikt biotoop. We ervoeren dat het niet volstaat om naar een gebied te gaan dat bekend is voor een bepaalde soort. Eens in het gebied moet je dikwijls lang zoeken voor je de vogelsoort al dan niet voor de lenzen krijgt.

-

Reisverslag en vogelwaarnemingen

Dag 1 – Vrijdag 5 April 2002

Aankomst in Agadir en bezoek aan Oued Sous

We kwamen rond de middag aan in Agadir met een aangename "Royal Air Maroc" – vlucht uit Parijs / Orly. De formaliteiten aan de grens en het ophalen van de huurwagens (het was veel goedkoper twee kleine wagentjes te huren dan één grote – dus gingen we op weg met een Citroëntje en een Toyotaatje) gingen zeer vlot en in de vroege namiddag vertrokken we richting Inezgane. Deze voorstad ten zuiden van Agadir is een transportcentrum voor goederen en personenvervoer. Het is er dan ook een zeer druk gedoe met bussen, vrachtwagens, taxi's en auto's. We boekten een hotelletje vlakbij het busstation en ontvluchtten de drukte richting Oued Sous (de monding van de Sous rivier nabij Agadir). Onderweg zien we een **Hop** (*Upupa epops*) en een paar **Roodstuitzwaluwen** (*Hirundo rustica*).

Afvalwater van Agadir en Inezgane komt in de Sous-rivier terecht en zorgt voor een onaangenaam geurtje. Een paar tientallen **Lachstern** (*Gelochelidon nilotica*) maakten zich daar echter geen zorgen om en foerageerden boven de zandbanken en bermen van de monding van de Sous. Een jonge **Dwergmeeuw** (*Larus minutus*) pikte voedsel van het wateroppervlak op.

Een luidruchtige groep van een 20-tal **Steltkluten** (*Himantopus himantopus*) was de voorhoede van het grote assortiment Europese steltlopers dat we die avond aan Oued Sous zouden zien ; vele **Groenpootruiters** (*Tringa nebularia*), 2 **Kemphanen** (*Philomachus pugnax*), verschillende **Oeverlopers** (*Actitis hypoleucos*), **Zilverplevieren** (*Pluvialis squatarola*), **Strandplevieren** (*Charadrius alexandrinus*), **Bontbekplevieren** (*Charadrius hiaticula*), **Tureluurs** (*Tringa erythropus*), **Scholeksters** (*Haemantopus ostralegus*), 3 **Wulpen** (*Numenius arquata*) en een langsvliegende **Regenwulp** (*Numenius phaeopus*), 3 **Grielen** (*Burhinus oedicnemus*), 4 **Grutto's** (*Limosa limosa*) en 2 **Rosse Grutto's** (*Limosa lapponica*) . Er waren enkele **Drieteenstrandlopers** (*Calidris alba*), 2 **Steenlopers** (*Arenaria interpres*), een 30-tal **Bonte Strandlopers** (*Calidris alpina*), 2 **Krombekstrandlopers** (*Calidris ferruginea*) en één enkele **Temmincks Strandloper** (*Calidris temminckii*).

Het struikgewas aan de rand van Oued Sous leverde de eerste Marokkaanse specialiteiten op ; enkele prachtige **"Marokkaanse" Eksters** (*Pica pica mauritanica*) die met hun onbevederde naakte blauwe huid achter het oog een tropisch tintje hebben. We krijgen ook de indruk dat deze (onder)soort kleiner en slanker is dan zijn neef uit Europa. Deze "Marokkaanse" Ekster wordt nog niet beschouwd als een volwaardige soort.

De zang van de **Grauwe Bulbuul** (*Pycnonotus barbatus*) draagt voor ons minstens evenveel bij tot de

typische Marokkaanse sfeer als de gezongen verzen van de Koran die het avondgebed aankondigen en waarvan we de echo's tot aan de monding van de Sous horen ("Allaaah..o.Akhbar !").

Bij het vallen van de avond vormen zich grote luidruchtige groepen sterns op de zandbanken; honderden **Grote Sterns** (*Sterna sandvicensis*), **Visdiefjes** (*Sterna hirundo*) en een 60-tal **Lachsterns** (*Gelochelidon nilotica*).

Zelfs na het reizen en het sleuren met valiezen, het aanpassen aan het klimaat en de shock van het Marokkaanse verkeer te hebben verwerkt zat Yann nog fris genoeg om tussen de vele Grote Sterns er een prachtige **Bengaalse Stern** (*Sterna bengalensis*) uit te pikken.

In de verte zien we een **Casarca** (*Tadorna ferruginea*) zitten en een groepje van 11 **Bergeenden** (*Tadorna tadorna*). Een **Visarend** (*Pandion haliaetus*) duikt een aantal malen vergeefs in het troebele water. We krijgen een overtrekkende **Bruine Kiekendief** (*Circus aeroginosus*) en **Sperwer** (*Accipiter nisus*) in de kijkers.

Bij het vallen van de avond vatten we post op één van de platforms langs de rivier en krijgen zo een goed zicht op langs de ene kant het struikgewas en het parkachtige landschap en de andere kant de rivier met zijn zandbanken en slikken. Boven onze hoofden scheren regelmatig doortrekkende **Gierzwaluwen** (*Apus apus*) en **Vale Gierzwaluwen** (*Apus pallidus*). **Graszangers** (*Cisticola juncidis*) en **Kleine Zwartkoppen** (*Sylvia melanocephala*) voeren baltsvluchten uit.

Een 12-tal **Ooievaars** (*Ciconia ciconia*) maakt een pitstop op weg naar het noorden. Tussen de steltlopers en meeuwen foerageren een 2-tal **Zwarte Ibissen** (*Plegadis falcinellus*), 4 **Lepelaars** (*Platalea leucordia*) en een eenzame **Flamingo** (*Phoenicopterus roseus*). Groepjes **Kleine Zilverreigers** (*Egretta garzetta*) komen slapen in de bomen langs de rivier en we zien ook een paar **Koereigers** (*Bubulcus ibis*) en een **Ralreiger** (*Ardeola ralloides*) overvliegen.

Naast gewone **Witte Kwikstaarten** (*Motacilla alba*) zien we ook 2 prachtige **Marokkaanse Kwikstaartjes** (*Motacilla subpersonata*) foerageren op een slik.

Als Belgische vogelkijkers naar het buitenland gaan willen ze in de eerste plaats leuke soorten zien en in de tweede plaats willen ze lekker eten. We hebben deze avond ons voorbereid op een copieuze couscous of een lekkere tajine. We hadden echter net dat restaurant uitgekozen waar dat niet op de kaart stond en dus kregen we "Belgische" biefstuk-friet op ons bord. Het was er zeker niet minder lekker om !

Dag 2 – Zaterdag 6 april 2002

Dagexcursie naar Oued Massa en 's avonds rit naar Taroudannt

Oued Massa met de velden errond is één van de bekendste gebieden om vogels te kijken van Marokko. Het is de beste plaats om bijvoorbeeld de Vale Oeverzwaluw te zien in het West-Palearctische gebied.

Dit langwerpige meer wordt ter hoogte van het strand als het ware afgedamd door een natuurlijke dam van zand. De grote afwisseling van biotopen binnen een relatief beperkte oppervlakte zorgt ervoor dat je hier op een dagje veel verschillende soorten kan zien.

Nabij het dorpje Massa doen we eerst een wandeling door de veldjes. In de struikjes zingen **Vale Spotvogel** (*Acrocephalus pallidus*) en veel **Grauwe Buulbuuls** (*Pycnonotus barbatus*). Een mannetje Gele Kwikstaart blijkt een **Italiaanse Gele Kwikstaart** (*Motacilla cinereocapilla*) te zijn. In een luzerneveldje zingt een **Kwartel** (*Coturnix coturnix*) en we zien veel **Roodborstapuiten** (*Saxicola rubicola*).

Rond de moskee van het dorpje cirkelen **Vale Gierzwaluwen** (*Apus pallidus*) en **Huisgierzwaluwen** (*Apus affinis*). Vrij grote aantallen **Boerenzwaluwen** (*Hirundo rustica*), **Oeverzwaluwen** (*Riparia riparia*) en **Huiszwaluwen** (*Delichon urbica*) maken van Oued Massa een stopover in hun trek naar het noorden. Enkele **Roodstuitzwaluwen** (*Hirundo daurica*) maken het plaatje compleet.

In de bosjes langs de irrigatiekanaaltjes zingen **Kleine Zwartkoppen** (*Sylvia melanocephala*) en **Baardgrasmussen** (*Sylvia cantillans*). Een koppeltje **Cirlgorzen** (*Emberiza cirlus*) laat zich makkelijk bekijken. We krijgen ook de eerste **Vinken** (*Fringilla spodiogenys*) van de NW-Afrikaanse (onder)soort in de kijkers. Ze

onderscheiden zich van onze Vinken door een olijfgroene rug en een grijsblauwe kop met een opvallend maskertje. De borst van het mannetje is roze-achtig.

Op een lemen muurtje komt een mannetje **Diadeemroodstaart** (*Phoenicurus moussieri*) ons bewijzen dat hij wel degelijk één van de mooisten uit de vogelgids is.

Enkele schichtige zwaluwtjes die langs de veldjes en haagjes fladderen blijken **Vale Oeverzwaluwen** (*Ptyonoprogne fuligula*) te zijn. Ze missen de borstband van de Oeverzwaluw en geven ook een grijzere indruk.

Enkele **Palmtortels** (*Streptopelia senegalensis*) blijken een stuk westelijker dan hun normale verspreidingsgebied te zitten en tonen nogmaals aan dat deze soort aan een areaalsuitbreiding bezig is.

We noteren nog een mannetje **Westelijke Blonde Tapuit** (*Oenanthe hispanica*) en een **Zuidelijke Klapekster** (*Lanius meridionalis algeriensis*).

Bij het binnengaan van het reservaat toont een groepje **Alpengierzwaluwen** (*Apus melba*) ons hun vliegkunsten.

Langs het meer van Oued Massa ligt een pad dat een prachtig uitzicht biedt over het water en de heuvels errond. Je kan dan door de duinen tot aan het strand lopen en over zee kijken of de vele meeuwen op het strand observeren.

We zien ongeveer dezelfde soorten steltlopers en reigers als gisteren in Oued Sous. Een **Purperreiger** (*Ardea purpurea*) fourageert aan de rietvelden en ook hier zitten 2 **Zwarte Ibissen** (*Plegadis falcinellus*).

Het verwondert ons dat nog verschillende soorten eenden die in het noorden broeden nu, begin april, nog steeds in Marokko te zien zijn ; een 12-tal **Pijlstaarten** (*Anas acuta*), 10 **Smienten** (*Anas penelope*) enkele **Wintertalingen** (*Anas crecca*) en **Slobeenden** (*Anas clypeata*). Er is nog een koppel **Tafeleenden** (*Aythya ferina*) en een duikeend waar we geen naam durven op kleven en die waarschijnlijk een hybride is van een Kuifeend met een andere soort duikeend.

We zien ook mooi een 10-tal **Marokkaanse Aalscholvers** (*Phalacrocorax carbo marrocanus / lucidus*) met hun felle witte borst.

Paniek in de groep als Yann een 20-tal **Heremietibissen** (*Geronticus eremita*) opmerkt die boven het strand in zuidelijke richting vliegen. De vogels zitten ver, maar door de telescoop zijn ze duidelijk te determineren. Vriend Djoni loopt een 50-tal meter voorop en ziet, ondanks ons luid gegesticuleer, de vogels niet... Dat is dus een probleem... We besluiten de 160 km naar Tamri (de bekendste plaats in Marokko voor deze soort) niet te doen en te hopen dat de groep 's avonds terug naar het noorden vliegt zodat Djoni ze ook kan zien. Het gaat hier tenslotte om voedselvluchten dus moeten ze 's avonds wel terugkeren naar de kolonie en terug langs Oued Massa vliegen.

Een 5-tal **Marmereenden** (*Marmaronetta angustirostris*) en een **Visarend** (*Pandion haliaetus*) brengen intussen weinig soelaas en de sfeer zakt dank zij de gedipte ibissen naar 0 op de schaal van 10.

We vatten post op het einde van het pad en de wachter brengt ons het heugelijke nieuws dat de Heremietibissen *normaal gezien* tussen zes en halfzeven terug naar het noorden vliegen.

Intussen genieten we nog van een 50-tal **Lachsterns** (*Gelochelidon nelotica*) – een 20-tal vogels zat ter plaatse en een 30-tal waren trekkers. Op het strand zitten vele **Geelpootmeeuwen** (*Larus michahellis*) en **Audouins Meeuwen** (*Larus audouinni*). Er zitten een 10-tal gekleurde vogels bij. Slechts drie ringen zijn leesbaar. (Bij het doorsturen later doorsturen per e-mail van de codes op die ringen naar de bevoegde diensten in de verschillende landen, na 2 weken nog steeds geen antwoord gehad waar deze vogels vandaan komen.)

Een groepje **Grote Sterns** (*Sterna sandvicensis*) zittend op het strand in de Marokkaanse zon met de Atlantische golven die in de achtergrond op het strand denderen is een prachtig en sfeervol zicht.

Op het strand zit ook een dikke donkere eend te rusten. De veren op de flanken hebben onmiskenbaar kenmerken van die van de **Zwarte Eend** (*Anas rubripes*), maar ondermeer de vorm van het dier staat doet erg gansachtig aan en we besluiten dat het om een "zwarte soepeend" gaat. Op een vogelwebsite zien we later

dat Hongaren die eend toch als Zwarte Eend hebben gedetermineerd. We zijn niet akkoord, maar het had gekund. Tenslotte bevonden we ons bijna op het meest nabije punt tot Amerika...

Plots aan de horizon, heel ver van ons, een formatie van 59 **Heremietibissen** (*Geronticus eremita*).

De vogels komen onze richting uit en we hopen dat ze boven onze hoofden zullen komen. De dieren beslissen echter op hun stappen terug te keren en opnieuw weg van ons, in zuidelijke richting te vliegen. De huidige wilde populatie zou uit 362 vogels bestaan. Die ene groep was dus zowat 16% van de wereldpopulatie! Deze soort wordt niet alleen bedreigd omdat ze met zo weinig zijn, wat hun overlevingskansen vermindert. Er zijn ook de plannen om vlakbij Tamri een Club Med te bouwen op één van de belangrijkste foerageerplaatsen van de Heremietibissen. Er wordt momenteel actie ondernomen door onder andere Birdlife International om dit tegen te gaan. Nadat de soort in de 18e eeuw uitstierf in Europa (Oostenrijk) en op het einde van de 20e eeuw de kolonie in Biriçik (Turkije) ophield te bestaan, is Marokko de laatste plaats op aarde waar deze soort in het wild overleeft.

Bij de wandeling terug naar de wagen merkten we nog een **Witwangstern** (*Chlidonias hybridus*) op.

In de donkere Marokkaanse avond reden we naar Taroudannt (aan het begin van de Sous Vallei). Eens aangekomen besloten we nooit meer in het donker met de wagen op de weg te gaan in Marokko. Het is er levensgevaarlijk autorijden met mensen op de fiets zonder achterlicht, schapen en geiten op straat, kinderen die op de rijweg lopen, wagens die slecht verlicht zijn, ezelkarren die totaal niet verlicht zijn...

We genoten 's avonds op het centrale plein van Taroudannt van een lekkere Tajine en kropen vroeg onder de wol want we waren alle vier doodop.

Dag 3 – Zondag 7 april 2002

Rit door de Sous Vallei (Savanne) van Taroudannt naar Taliouine

Heerlijk is het ontbijt op het dak van hotel "Saad". Genieten van koffie, brood, "Thé à la menthe" en een **Huisgors** (*Emberiza (striolata) sahari*) die zingt aan de overkant van de straat.

De prachtige kleuren van de huizen in de ochtendzon. De venters die hun ezelkarren beladen met groenten en fruit door de straten van het stadje naar de markt leiden. **Huisgierzwaluwen** (*Apus affinis*) die rond de moskee cirkelen. Dit is het echte Marokko !

Bij het buitenrijden van Taroudannt zien we enkele **Zwarte Wouwen** (*Milvus migrans*) en een **Dwergarend** (*Hieraaetus pennatus*). Wat verder nog een **Bruine Kiekendief** (*Circus aeroginosus*) en we stoppen voor een adulte **Havikarend** (*Hieraaetus fasciatus*).

Nabij het dorpje Fria scheert een valk letterlijk decimeters boven de wagen. Even verder zet de vogel zich op een electriciteitsmast ; een prachtige **Lannervalk** (*Falco biarmicus*) laat zich minutenlang bekijken. Een buitenkansje om eens mooi alle determinatiekenmerken van deze soort door de telescoop na te gaan.

Een wandeling in de vallei levert een **Arendbuizerd** (*Buteo rufinus*) op alsook de eerste interessante leeuwerikensoorten ; **Thekla Leeuweriken** (*Galerida theklae*), **Kortteenleeuweriken** (*Calandrella brachydactyla*) en **Kleine Kortteenleeuweriken** (*Calandrella rufescens*).

Onderweg noteren we verschillende **Tapuiten** (*Oenanthe oenanthe*) en **Westelijke Blonde Tapuiten** (*Oenanthe hispanica*). Op een paal zit in een dorp een **Zwarte Tapuit** (*Oenanthe leucura*). Er zijn verschillende **Hoppen** (*Upupa epops*) en veel **Klapeksters** (*Lanius excubitor*) - waarvan we de ondersoort niet nader bepalen - **Roodkopklauwieren** (*Lanius senator*) overal.

In een beddinkje van een drooggevalen beek zien we **Kleine Zwartkoppen** (*Sylvia melanocephala*), een **Brilgrasmus** (*Sylvia conspicillata*) en een **Baardgrasmus** (*Sylvia cantillans*).

Het heeft de laatste weken enorm veel geregend in Marokko en zo zijn er in de woestijn verschillende plassen ontstaan. Het is gekend dat **Stelkluten** (*Himantopus himantopus*) opportunisten zijn die zich soms snel vestigen in tijdelijke biotopen die voor hen geschikt zijn om te broeden. Zo zien we bij een plasje te midden van

het Savannegebied van de Sousvallei een koppel luidruchtig baltsen en territorium houden. Rond de plas zitten ook een koppeltje **Woestijnvinken** (*Bucanetes githagineus*), een **Duinpieper** (*Anthus campestris*) en een **Tapuit** (*Oenanthe oenanthe*). Overal zingen Kortteenleeuweriken.

Overal in de Sousvallei zijn **Bijeneters** (*Merops apiaster*) algemeen. Er is veel trek te zien van deze soort.

We rijden verder en we slapen in een hotelletje in Taliouine. De temperatuur is gevoelig gezakt en een snijdende, droge wind waait in volle kracht door de uitlopers van het Atlasgebergte. Is dit de voorbode van wat de weergoden ons hebben weggelegd?

De waard van het hotel maakt ons een lekkere tajine klaar (tajine wordt bereid door een stenen schotel met een koonvormig deksel, precies een kleine stenen oven, in het vuur te zetten – de basis is groente gebakken in olie met daarbij vooral kip, schapenvlees of rundsvlees - met een beetje brood erbij is dit een heerlijk en goedkoop gerecht en het wordt overal in Marokko opgediend).

Dag 4 – Maandag 8 april 2002

Vroegmorgentocht in Taliouine en rit van Taliouine naar Boulmane du Dadès

Het is een prachtige, haast windstille morgen. We gaan wandelen nabij een riviertje en genieten van de vogelzang.

Een **Spaanse Mus** (*Passer hispaniolensis*) laat er zijn korte liedje horen en een **Huisgors** (*Emberiza striolata sahari*) zit te zingen op een schuurtje. De vraag wordt gesteld hoe het komt dat Huisgors en Gestreepte Gors (*Emberiza striolata striolata*) strikt gezien nog steeds als dezelfde soort worden beschouwd. Ze zien er verschillend uit, ze hebben een verschillend verspreidingsgebied, zingen en gedragen zich verschillend.

Er vliegen enkele **Huisgierzwaluwen** (*Apus affinis*) en **Rotszwaluwen** (*Ptyonoprogne rupestris*).

Verschillende **Tjiftjaffen** (*Phylloscopus collybita*) en **Fitissen** (*Phylloscopus trochilus*) zingen alsook een **Koolmees** (*Parus major*) en een aantal **Roodkopklauwieren** (*Lanius senator*). Enkele **Pimpelmeesjes** (*Parus ultramarinus*) van de Marokkaanse (onder)soort worden uitvoerig bekeken.

Aan de rand van het water zit een **Kleine Plevier** (*Charadrius dubius*) bij te komen van een gegarandeerd moeilijke tocht over de Sahara.

Oases en riviertjes met wat begroeiing en palmbomen zijn zeer belangrijk voor trekvogels. Vogels die bezuiden de Sahara overwinteren gebruiken ze als rust- en voedselgebied bij hun trektochten. Niet enkel de overwinteringsgebieden en broedgebieden zelf zijn dus van groot belang voor de gezondheid van een populatie. In gans noordelijk Afrika wordt er aan landbouw gedaan in deze oases en rivierdalen. De landbouw is er veelal nog traditioneel en levert geen probleem op voor trekvogels. De intrede van de moderne landbouwtechnieken met zijn pesticiden en herbiciden in deze doortrekgebieden zou echter een ramp kunnen betekenen voor onze trekvogels.

Op de lange maar prachtige weg van Taliouine naar Boulmane du Dadès stoppen we nabij een wadi (een droge rivierbedding). Het type woestijn rond die wadi ziet er interessant uit voor een aantal woestijnsoorten. De combinatie van steenwoestijn en duintjes met los zand en zeer schaarse begroeiing met een wadi in de buurt staat meestal garant voor een aantal typische woestijnvogels. We stoppen lukraak aan zo'n gebied (op de weg P32 – net voor kilometerpaal "Agadir 269" – dit moet in de omgeving van het dorp Kourkouda zijn als ik mij dit goed herinner).

Wat op het eerste zicht desolaat en dood leek, leverde echter na een 2-tal uren zoeken een aantal leuke soorten op ; de eerste **Roodstuitapuiten** (*Oenanthe moesta*) en **Witbandleeuweriken** (*Alaemon alaudipes*). Een eenzame **Ortolaan** (*Emberiza hortulanus*) bleek temidden van de woestijn hopeloos verdwaald in zijn trektocht naar het noorden.

Ronny's legendarisch doorzettingsvermogen bij het zoeken naar vogels leverde ons een prachtig mannetje **Woestijntapuit** (*Oenanthe deserti*) op dat zich lang en van dichtbij liet bekijken. Er was nog een soort woestijnrat en een **Duinpieper** (*Anthus campestris*) en de soort die niet mag ontbreken in dergelijk biotoop, een **Renvogel** (*Cursorius cursor*) die door prachtige camouflagekleur één leek te zijn met de woestijn.

We rijden nu in één ruk door het Atlasgebergte, door Ouarzazate en verder richting Boumalne-Dadès. Pas als we dit stadje naderen, verlagen we wat ons tempo. We hebben er een ritueel van gemaakt in de namiddag ons glaasje "thé à la menthe" te drinken. Nippend van de kleine glaasjes zien we vanop een terras een mannetje **Paapje** (*Saxicola rubetra*) en enkele **Zwarte Spreeuwen** (*Sturnus unicolor*) in de velden.

Een korte wandeling in een dadelpalimplantage (door een legendarische lapsus van Djoni tijdens onze reis naar Israël in 1996 wordt dergelijk biotoop meestal een "*dadelpalmtage*" genoemd – niemand die er nog mee lacht want het laat zich gewoon makkelijker uitspreken en iedereen weet waarover het gaat...) levert 2 **Boompiepers** (*Anthus trivialis*) en een mannetje **Gekraagde Roodstaart** (*Phoenicurus phoenicurus*) op. Een aantal **Nachtegalen** (*Luscinia megarhynchos*) zingen hun longen uit hun vege lijfje.

Het hotelletje in Boulmane du Dadès heeft piepkleine kamertjes maar er is een warme douche, het eten is er lekker en de mensen supervriendelijk. "Al Jazeera" of de Arabische CNN staat op en we kijken samen met een aantal stamgasten van het café naar een verslag van de recente gebeurtenissen op de Westelijke Jordaanoever. De houding van Europa en specifiek België ten opzichte van het conflict draagt de goedkeuring weg van onze Marokkaanse berbervrienden

Dag 5 – Dinsdag 9 april 2002

Bezoek aan de Tagdilt track nabij Boulmane du Dadès en rit naar "Hotel Yasmina" (Erg Chebbi) via Erfoud

Ook Noord-Afrika heeft blijkbaar een afvalprobleem. Het begin van de befaamde Tagdilt-track ziet er verschrikkelijk uit met plasticzakken die in de struikjes hangen en PET-flessen die over hectaren verspreid liggen. Het is bepaald niet gezellig vogels kijken in een dergelijke omgeving. Gelukkig is slechts het begin van de track vervuild, na een kilometertje is alles terug OK.

De oneindige woestijnvlakten en de bergen op de achtergrond zijn ronduit indrukwekkend bij zonsopgang. Zelden zo'n mooi landschap gezien en ervaren. Toevallig lopen we hier Stijn Vanacker en zijn female op het lijf.

De eerste vogels die we zien deze ochtend zijn **Temmincks Strandleeuweriken** (*Eremophila bilopha*). Temmincks Strandleeuweriken onderscheiden van de Strandleeuwerik (*Eremophila alpestris*) door een wit gezichtje (in plaats van geel bij Strandleeuwerik) en een globaal een meer rossige indruk. Ook het geluid van de twee soorten verschilt.

Deze keer bewijst Djoni eens te meer dat ook hij weet spelden in een hooiberg te vinden ; hij toont ons na vrij lang zoeken het eerste koppel **Diksnavelleeuweriken** (*Ramphocoris clotbey*) voor de reis. De colossale bek, de prachtige tekening op de kop en de zwarte streping op de borst maken het een unieke leeuwerikensoort. We zijn nu in het broedseizoen en de dieren troepen niet samen maar zitten per koppel. Het is dus best moeilijk deze soort te zien en er moet regelmatig "gescand" worden met de telescoop in geschikt biotoop om de vogels te vinden. De dieren zijn verbazend goed gecamoufleerd en hebben de neiging weg te rennen. Slechts in noodgeval vliegen ze weg. Deze morgen schatten we dat we vrij nauwkeurig een kleine vierkante kilometer woestijn hebben afgezocht (steenwoestijn met zeer schrale begroeiing) en we hebben een 3-tal koppels Diksnavelleeuweriken gevonden. Kan dit een indicatie zijn van de dichtheid van het aantal broedparen voor deze soort per km² in ideaal biotoop ?

We vinden nog een interessante leeuwerikensoort ; verschillende vermeende **Rosse Woestijnleeuweriken** (*Ammomanes cincturus*) moeten we goed bekijken om de soort met zekerheid te determineren. Het moet gezegd dat de "ANWB Vogelgids van Europa" (Mullarney, Svensson, Zetterström en Grant) een voortreffelijke gids is om dergelijke, toch wel moeilijke soorten, op naam te brengen. Zowel de plaatjes als de tekst helpen ons zeer goed op weg en is misschien wel de eerste gids die bruikbaar is in het veld voor het accurraat determineren van bijvoorbeeld vrouwtjes grasmussen en de verschillende ondersoorten van Klapekster, Gele Kwikstaart enz. Dit boek moet men zeker meehebben als men naar Marokko reist of een andere reisbestemming binnen het West-Palearctische gebied uitkiest.

Naast de drie speciale leeuweriken zien we natuurlijk ook nog verschillende andere soorten zo eigen aan dit biotoop ; 6 **Renvogels** (*Cursorius cursor*), enkele **Woestijntapuiten** (*Oenanthe deserti*) en **Roodstuitapuiten** (*Oenanthe moesta*), **Kortteenleeuweriken** (*Calandrella brachydactyla*) en **Kleine Kortteenleeuweriken** (*Calandrella rufescens*).

De doortrekkende **Gierzwaluwen** (*Apus apus*) en **Boerenzwaluwen** (*Hirundo rustica*) lieten op ons een enorme indruk na. We kennen deze soorten goed van in onze steden en dorpen. Deze dieren echter zien trekken, vlak boven de grond, de sterke wind en warmte trotserend door vele duizenden kilometers woestijn (een meer vijandige omgeving kan men zich niet indenken) en over werkelijk onherbergzame bergketens als de Atlas is echter een bijna een mystieke ervaring. Men stelt zich terecht de vraag wat deze dieren bezielt zulke huzarenstukje twee maal per jaar te ondernemen om, zeg maar, te komen broeden in Bissegem !!!?

We rijden verder richting Erfoud en komen zowaar in een regelrechte zandstorm terecht. Het zicht over de toch al minder goede wegen is op sommige plaatsen niet meer dan 10 meter en we horen de wind onheilspellend langs de wagen gieren. Het is concentreren, tandenbijten en verder rijden. Echt comfortabel voelen we ons niet in onze kleine stadswagentjes... Na een 35-tal km deze zandstorm letterlijk te hebben getrotseerd komen we in een gebied met een meer stenige woestijn waar het zand niet zo erg opwaait. De wind blijft strak maar het zicht is goed.

In een dorpje bij Erfoud zit een **Groene Bijeneter** (*Merops persicus*) prachtig te wezen op een draad. We zien de vogel bijen jagen, zich met de kop in de wind schrap zetten op een paaltje en in de vlucht vechten tegen de wind. Misschien wel de mooiste waarneming van de ganse reis. We zien er ook nog **Woestijnleeuweriken** (*Ammomanes deserti*) en **Witkruintapuiten** (*Oenanthe leucopyga*).

Bij het binnenrijden van Erfoud worden we direct benaderd door vele mensen die ons hun diensten aanbieden om ons door de woestijn te gidsen tot aan Hotel Yasmina (nabij de befaamde zandduinen van Erg Chebbi in de Saharawoestijn). Hun prijzen variëren echter en hun opdringerigheid is echt wel storend. Sommigen volgen ons tot in het café waar we een kopje thee willen drinken. We twijfelen een tijdje wat te doen. Verschillende reisgidsen en reisverslagen raden echter af een gids te nemen en melden dat je heus zonder gids de woestijn in kan om tot aan Hotel Yasmina te rijden. Verder, volgens dezelfde bronnen, heb je geen terreinwagen nodig om deze tracks te berijden.

Achteraf bekeken is het eigenlijk erg simpel om tot aan Erg Chebbi te rijden; in Erfoud vind je wegwijzers naar de "Dunes de Sable" – je volgt deze geaccidenteerde weg die eerst geasfalteerd is maar later overgaat in een goed gemarkeerde maar onverharde (eigenlijk van nature verharde) weg. Op de rechterkant zul je voor een lange tijd telefoon/telegraafpalen zien, die moet je op je rechterkant houden en de weg blijven volgen. Na een tijdje zie je echter deze palen niet meer. Na ongeveer 35 km (en dit is een vrij lange afstand als je over hobbelige baantjes moet rijden...) zie je een bord staan "Hotel Yasmina" linksaf.

De tocht van Erfoud naar Yasmina hebben wij echter gedaan in een vliegende zandstorm en dit is... op zijn zachtst gezegd avontuurlijk te noemen. Ik mag er niet aan denken in zulke omstandigheden lek te rijden of zonder brandstof te vallen of zelfs in het donker te moeten rijden (vertrek aub uit Erfoud met een volle tank en genoeg drinkwater mee...!). Het zicht was af en toe quasi nihil en als je dan plots bedenkt dat je zo ongeveer in the middle of nowhere zit, dan kan de angst je wel om het hart slaan.

Eind goed, al goed ; we kwamen veilig en wel aan bij de Erg Chebbi en de muntthee ons geserveerd als welkomstgebaar in Hotel Yasmina smaakte lekkerder als nooit tevoren !

Een korte maar winderige avondwandeling rond het hotel leverde reeds een koppeltje **Woestijnmussen** (*Passer simplex*) op. Het lijken wel fel gebleekte versies van onze Huismus (*Passer domesticus*). In de struikjes rond het hotelletje zitten enkele **Bergfluiters** (*Phylloscopus bonelli*) en **Vale Spotvogels** (*Acrocephalus pallidus*). Ronny vindt nog een koppel **Rosse Waaierstaarten** (*Cercotrichas galactotes*) aan de rand van het meer.

Dag 6 – Woensdag 10 april 2002

Wandeling rond tijdelijke plas aan Erg Chebbi (vlakbij Hotel Yasmina) en bezoek aan het meer van Merzouga

Tientallen toeristen staan 's morgens heel vroeg boven op de Erg Chebbi-duin om de zonsopgang te zien. Hier de zon zien opgaan is echt wel een magisch en kleurrijk schouwspel.

De duinen kleuren van roze over oker tot geel en bruine schakeringen. Prachtig.

Het slechte weer van de laatste weken heeft toch één voordeel voor ons opgeleverd ; nabij Erg Chebbi en het

stadje Merzouga zijn tijdelijke meren ontstaan die nogal wat trekvogels aantrekken. Begin april werden bij de plas in Merzouga bijvoorbeeld een aantal Herdersplevieren (*Charadrius pecuarius*) gemeld. Het gebeurt slechts eens om de vijf of tien jaar dat deze meren er zijn, dus op dat vlak hebben we geluk.

Op het Erg Chebbi-meertje zitten een 6-tal **Casarca's** (*Tadorna ferruginea*) en 5 **Dodaarsjes** (*Tachybaptus ruficollis*). Sommige Dodaarzen zijn dus blijkbaar ook trans-Sahara trekkers !

Een **Lachstern** (*Gelochelidon nelotica*) pleistert kortstondig en we noteren langs de oevers een **Bosruiter** (*Tringa glareola*), 2 **Oeverlopers** (*Actitis hypoleucos*), 9 **Steltkluten** (*Himantopus himantopus*) en 2 **Kleine Zilverreigers** (*Egretta garzetta*).

De **Woestijnmussen** (*Passer simplex*) laten zich makkelijk bekijken en fotograferen. Ze broeden aan de nederzettingen nabij Erg Chebbi. Een aantal vogels is geringd. Is er een specifiek onderzoek aan de gang over deze soort ?

We zien nog een **Rosse Woestijnleeuwerik** (*Ammomanes cincturus*) en enkele **Brilgrasmussen** (*Sylvia conspicillata*). Een 3-tal maal vliegt een **Bruinnekraaf** (*Corvus ruficollis*) langs. We staan terug met open mond te kijken naar de **Boerenzwaluwen** (*Hirundo rustica*) die op heroïsche wijze de woestijn trotseren op hun trek naar hun broedplaatsen.

Er zitten veel **Witkruintapuiten** (*Oenanthe leucopyga*). Een pas vliegvlug jong ziet in Yanns hoofd een goede uitkijkplaats en gaat er kortstondig op zitten !

Rond een uur of elf begint het terug te waaien. Het opstuivend zand maakt het vogels kijken onmogelijk. Het is wel frustrerend zich te realiseren dat je je in een enig biotoop bevindt met unieke vogelsoorten, maar dat je, ondanks de heldere hemel, niet naar vogels kunt kijken, omdat er teveel wind is met opstuivend zand.

We besluiten dan maar naar Merzouga te rijden. Onderweg wordt de storm nog erger en we beseffen dat we ook daar waarschijnlijk niet zullen kunnen naar vogels kijken.

Met zijn vieren gesluierd in een Touareg- doek op een terrasje uit de wind in Merzouga muntthee slurpen is echter ook vakantie! Verschillende lui komen terug hun diensten aanbieden om ons nu naar het Merzouga meer te gidsen. Vriendelijk maar kordaat gaan we niet in op hun aanbod. Eén jongen wordt daar een beetje bitsig om en roept ons een aantal onaardige dingen toe en belooft ons de Taliban bij te staan in hun heilige oorlog. Een oudere man komt zich bij ons verontschuldigen voor de uitspraken van de jongen en het is weer al peis en vree in de woestijn.

We gaan dan naar het meer van Merzouga waar we in de striemende wind vele **Strandplevieren** (*Charadrius alexandrinus*) en **Steltkluten** (*Himantopus himantopus*) zien. Eén enkele **Flamingo** (*Phoenicopterus roseus*) houdt zich staande in het groezelige water.

Bij het buitenrijden van Merzouga houdt de kerel van daarstraks onze wagens tegen om zich te excuseren voor zijn uitspraken van daarstraks. No hard feelings - het leven kan hier niet gemakkelijk zijn voor een jonge gast. Ze vràgen tenslotte naar ons geld, ze stelen 't niet.

In Yasmina Hotel hebben ze een thema – avond gepland met traditionele zang en dans en we genieten er met volle teugen bij één van de betere tajine-schotels van de reis.

Dag 7 – Donderdag 11 april 2002

Rit van Hotel Yasmina naar Erfoud en verder naar Midelt (Atlas gebergte)

De wind is gisteren niet gaan liggen en het heeft de ganse nacht gewaaid. Wolken zand hangen als een soort waas boven het landschap.

Het zand zorgt voor een unieke filter bij het bekijken van de zonsopgang. De net opkomende zon lijkt een rode gedempte vuurbol. Je kan een paar minuten met het blote oog in de zon kijken want het opgewaaid zand zorgt voor een natuurlijke bescherming van de ogen. De zonnevlekken zijn duidelijk zichtbaar. Net als de andere hotelgasten maken we vele foto's van dit unieke schouwspel.

We rijden terug richting Erfoud. In de tuin van hotel Dar Kaoua doen we een poging vogels te kijken maar de wind gooit terug roet in het eten. We besluiten dan maar een stevig ontbijt te nemen in het hotel.

In de woestijn vlakbij het hotel zien we prachtig een baltende **Witbandleeuwerik** (*Alaemon alaudipes*) en een mannetje **Ortolaan** (*Emberiza hortulanus*). We vinden er ook verschillende fossielen.

We stoppen bij een oase in de Ziz-vallei. Gebieden die nu, deze tijd van het jaar, zouden moeten wemelen van de trekvogeltjes, blijken verlaten te zijn. We onthouden een **Grote Gele Kwikstaart** (*Motacilla cinerea*), een soort die we tijdens de reis nog niet zagen. Een 4-tal **Zwarte vrouwen** (*Milvus migrans*) zien we hoog overtrekken en we horen een **Cetti's Zanger** (*Cettia cetti*).

Een paar weken later vernemen we het nieuws dat door het slecht weer in de regio zeer vele trekvogeltjes veel later dan normaal in hun broedgebieden toekomen. Het zou zelfs kunnen dat vele vogels de dagenlange stormen in de Sahara niet hebben overleefd. Eens het voorjaar van 2002 voorbij is en de waarnemingen in West-Europa zijn verwerkt zullen we hier een beter beeld over krijgen.

Werkelijk adembenemende landschappen schuiven voorbij in de vallei van de Ziz. We stoppen aan een interessant stuk en maken er een wandeling op zoek naar een aantal nieuwe soorten voor de reis. In een rivierbedding zien we 2 **Woestijnleeuweriken** (*Ammomanes deserti*) en een 10-tal **Woestijnvinken** (*Bucanetes githagineus*).

Ronny's arendsoog pikt er in de eindeloze vlakte 21 **Zwartbuikzandhoenders** (*Pterocles orientalis*) uit. Het worden de enige zandhoenders die we tijdens de reis zouden zien...

Wat verder komt een volwassen **Havikarend** (*Hieraaetus fasciatus*) laag over de weg vliegen.

Bij het naderen van Midelt wordt het landschap terug groener en gevarieerder. Een prachtig mannetje **Grauwe Kiekendief** (*Circus pygargus*) vliegt onverstoort tegen de wind in noordwaarts.

Die nacht in Midelt is het koud, winderig en regenachtig. Menig flesje Marokkaanse wijn en de straffe verhalen maken de avond in het hotel verder best aangenaam.

Dag 8 – vrijdag 12 april 2002

Bezoek aan de track nabij Ait Mouli en rit over Ifrane naar het Merdja Zerga reservaat ten N. van Rabat

De regendruppels aan het raam voorspellen weinig goeds... De truien en regenjacks mogen aan en we vertrekken naar Ait Mouli – een gebied ons aangeduid om Duponts Leeuwerik (*Chersophilus duponti*) te zien.

In de gietende regen komen we in Ait Mouli aan en beseffen dat we het ook nu weer mogen vergeten om vogels te kijken. De regen wordt sneeuw en twee uitgeredende en bibberende **Diksnavelleeuweriken** (*Ramphocoris clotbey*) kunnen onze ontgoocheling niet doen verdwijnen. We beslissen verder te rijden naar Ifrane. Misschien is het daar beter weer en kunnen de Knobbelmeerkoeten die aldaar zouden voorkomen het débâcle van deze morgen gauw doen vergeten.

Het blijft sneeuwen en we gaan ons opwarmen bij een "Thé à la menthe". De waard van het café vertelt ons dat het hevig sneeuwt in de bergen en dat het kan dat bepaalde cols zullen gesloten zijn.

En inderdaad, het is niet mogelijk de kortste weg te nemen van Timahdite (de "P21") naar Ifrane (over de "Col du Zad") omdat de cols gesloten zijn en daarbovenop op die weg een zwaar ongeval is gebeurd met een vrachtwagen.

We moeten omrijden via Boulemane en zo komen we onverwacht terecht op de "P20" die zich door werkelijk adembenemende landschappen baant. Er lijkt ons ook dat er langs deze weg erg veel goed biotoop is te vinden voor vele verschillende woestijnsoorten. We onthouden deze weg zeker voor een eventueel volgend bezoek.

Bij zware sneeuwval gaan we over een colletje van 2^e categorie. Een sneeuwruimer kruist onze weg. Op de besneeuwde velden huppelen gemengde groepen **Strandleeuweriken** (*Eremphila alpestris*), **Rotsmussen**

(*Petronia petronia*) – we zien eindelijk eens goed dat geel keelvlakje, **Kortteenleeuweriken** (*Calandrella brachydactyla*) en **Kleine Kortteenleeuweriken** (*Calandrella rufescens*).

Dit gure weer is ook voor de vogels geen geschenk. Ze zetten hun veren op en zien er zo dikker uit dan normaal het geval is. Twee vogeltjes die over de sneeuw tippelen zijn zo volgens de waarnemers in de Citroën soort X, volgens de waarnemers in de Toyota gaat het om een compleet andere soort. Er is wat discussie en er wordt ongeloof geuit over elkaars determinatie, maar niemand wil een duimbreed toegeven. De vogels worden zekerheidshalve gefotografeerd en, laat ons zeggen dat een onafhankelijke jury zal moeten uitmaken wie nu gelijk heeft.

Dergelijke discussies over determinatie moet je durven voeren en zijn bijzonder leerrijk. De kenmerken die je dan bestudeert blijven je altijd bij. Dergelijke determinatie-onenigheden gaan meestal om moeilijke soorten of moeilijke verenkleeden ; zo leer je die soorten en pluimages goed kennen. De vogelkijker die geen fouten maakt bij determinatie moet nog worden geboren.

Een wat ongewoon zicht is de **Hop** (*Upupa epops*) die langs een besneeuwde helling wegvliegt. Twee **Alpenkauwen** (*Pyrrhocorax graculus*) glijden langs een steile rotswand.

Eens de hoogste toppen voorbij klaart het weer wat op, alsook ons gemoed. Een 5-tal **Diadeemroodstaartjes** (*Phoenicurus moussieri*), een vrouwtje **Grijze Gors** (*Emberiza cia*), twee baltsende **Arendbuizerds** (*Buteo rufinus*) en een wel zeer vroege adulte (lichte vorm) **Eleonora's Valk** (*Falco eleonora*) zitten daar ook zeker voor iets tussen. De Eleonora's valk kiest blijkbaar voor de rechte weg over het hooggebergte richting mediterrane broedgebieden.

De meertjes rond Ifrane zijn drooggezet en er is geen enkele watervogel te bespeuren. Niks Knobbelseerkoeten voor de Zuid-Westvlaamse vogelaars... Het eind van de reis dreigt een fiasco te worden, voor zover het al geen fiasco is.

De wolken trekken intussen terug samen en de regen valt met bakken uit de hemel. Via de gsm vernemen we dat er in België zomerse toestanden heersen met volle stranden en files naar zee...

Drie **Scharrelaars** (*Coracias garrulus*) en een mannetje **Gekraagde Roodstaart** (*Phoenicurus phoenicurus*) doen er ons terug in geloven en we beslissen direct naar de kustgebieden te rijden

Bij het naderen van de kust stopt het met regenen en sneeuwen en zien we de zon weer. De truien kunnen terug uit. We juichen als een **Grijze Wouw** (*Elanus caeruleus*) over de autoweg vliegt.

's Avonds vatten we met een strakke zeebries post aan de bekende plek aan het Merdja Zerga reservaat om de Afrikaanse Velduil (*Asio capensis*) te zien. Dit is misschien wel dé specialiteit van de Marokkaanse avifauna. Deze plek achter camping "Flamingo" kijkt uit op een groot stuk van het reservaat.

Bij het wachten tot de duisternis valt zien we een **Kwak** (*Nycticorax nycticorax*), verschillende **Grauwe Kiekendieven** (*Circus pygargus*) en **Bruine Kiekendieven** (*Circus aeroginesus*), een grote groep **Rosse Grutto's** (*Limosa lapponica*), een 5-tal **Dunbekmeeuwen** (*Larus genei*) en een groepje van 20 **Zwarte Sterns** (*Chlidonias niger*).

De Afrikaanse Velduil heeft er vanavond wegens teveel wind kennelijk geen zin in, want ondanks nauwkeurig speuren en veel geduld tot het compleet donker is krijgen we de *Asio capensis* niet voor onze lenzen. Eens te meer moeten we met gebogen hoofd afdruipen voor een nieuwe "dip". Later horen we dat de soort hier missen alleen kan bij extreme weersomstandigheden. Het zij zo ...

Alles is relatief en daarom laten we de gebakken vis in het restaurantje aan de dijk ons extra smaken.

Dag 9 – zaterdag 13 april 2002

De kustreservaten van Merdja Zerga en Oued Sidi Bourhaba (ten Noorden van Rabat) en daarna rit naar Rabat.

Het hotel dat we deze keer hadden uitgekozen was duidelijk vergane glorie. Het terras aan de kamers bood

echter en prachtig zicht op het Merdja Zerga reservaat. Een uurtje vogels kijken vooraleer te ontbijten leverde toch een aantal interessante zaken op ; een 10-tal **Reuzensterms** (*Sterna caspia*) en evenveel **Dwergsterms** (*Sterna albifrons*) lieten zich bewonderen op een zandbankje voor het hotel. Denk daarbij op dezelfde plek nog wat **Audouins Meeuwen** (*Larus Audouinii*), **Geelpootmeeuwen** (*Larus michahellis*) en **Dunbekmeeuwen** (*Larus genei*) en je kunt je voorstellen wat een leuk "plateautje" dat wel was.

Na het ontbijt besloten we wat over zee te kijken vanop de kliffen van Boulay-Mousselham. We telden op het strand wel 30 **Reuzensterms** (*Sterna caspia*). Een eenzame 2^e jaars **Zwartkopmeeuw** (*Larus melanocephalus*) was een aangename aanvulling bij de toch al redelijk indrukwekkende lijst soorten meeuwen en sterms voor de reis.

Een prachtige adult donkere fase **Kleine Jager** (*Stercorarius pomarinus*) treitert de **Grote Sterms** (*Sterna sandvicensis*). Een jonge **Jan van Gent** (*Sula bassana*) vliegt naar het noorden.

We beslissen de weg rond het Merdja Zerga reservaat te nemen en zo een volledig zicht op het gebied te krijgen. Merdja Zerga was vroeger een vaste stek voor overwinterende Dunbekwulpen (*Numenius tenuirostris*). Sinds een 6-tal jaar werd deze soort er echter niet meer gezien en slechts een paar waarnemingen (o.a. in Italië en Mauretanië) na 1996 waren het bewijs dat deze soort nog niet was uitgestorven. De klap op de vuurpijl was wel de waarneming in mei 1998 in Northumberland in Engeland van een eerstejaars vogel. Deze bevestigde en gehomologeerde waarneming wordt beschouwd als één van de meest opzienbarende vogelwaarnemingen in Engeland in de laatste honderd jaar. Want ze was het bewijs dat de vogel in 1997 zich dus nog zeker had voortgeplant (bron; Surfbirds.com). Het is nog steeds onbekend waar de soort broedt, en dus is het onmogelijk beschermende maatregelen te nemen.

Geen Dunbekwulp voor ons in Merdja Zerga, wel zeer vele **Koereigers** (*Bubulcus ibis*) en **Kleine Zilverreigers** (*Egretta garzetta*). Sublieme waarnemingen van **Grauwe Kiekendieven** (*Circus pygargus*) en een vrouwtje **Blauwe Kiekendief** (*Circus cyaneus*). Een **Steenuiltje** (*Athene noctua*) op een boomstronk, een **Kwartel** (*Coturnix coturnix*) roept in een korenveldje, enkele **Zwarte Ruiters** (*Tringa erythropus*) en vele **Groenpootruiters** (*Tringa nebularia*) op een ondergelopen weide.

Het begint terug te regenen en ook deze laatste dag dreigt letterlijk in het water te vallen. We rijden naar Oued Sidi Bourhaba en hopen dat tegen we daar zijn het weer terug iets beter is.

Ijделе hoop want het blijft, met kleine droge tussenpozen, gieten. Naar dit meer gaan was geen slechte beslissing want het levert echt toffe waarnemingen op ; dan toch een tiental **Knobbelmeerkooten** (*Fulica cristata*) aan de zuidzijde van het meer. Vele 10-tallen **Krooneenden** (*Netta rufina*) en **Marmereenden** (*Marmaronetta angustirostris*), de **Futen** (*Podiceps cristatus*) zijn de eerste voor de reis net als de **Sprinkhaanzanger** (*Locustella naevia*) die we horen zingen.

Het informatiecentrum was gesloten maar een vriendelijke gids liet er ons toch schuilen voor de regen en gaf ons wat meer info over de Marokkaanse avifauna. Hij nam ons nog mee naar een plek waar we een koppel **Purperkooten** (*Porphyrio porphyrio*) zonder te verstoren konden observeren terwijl ze hun nest bouwden.

Het regende intussen zonder te stoppen en we reden naar Rabat waar we na lang zoeken het Ibis hotel vonden.

Dag 10 – zondag 14 april 2002

Terugreis

Heel vroeg in de ochtend vlogen we terug naar Parijs/Orly en via vlotte bus- en treinverbindingen waren we in de namiddag terug thuis in het Kortrijkse.

-

Terugblik en praktische informatie

Aasgier, Savannearend, Donkere Zanghavik, Barbarijse Patrijs, Vorkstaartplevier, Witbuikzandhoen, Sahelzandhoen, Kuifkoekoek, Afrikaanse Velduil, Moorse Nachtzwaluw, Egyptische Nachtzwaluw, Levallants Specht, Kalanderleeuwerik, Duponts Leeuwerik, Blauwe Rotslijster, Rode Rotslijster, Woestijngrasmus,

Atlasgrasmus, Maquiszanger, Zwartkruintsjagra, Bruingele Babbelaar, Rode Woestijnvink...

Het is een indrukwekkende lijst van vogelsoorten die we *niet* zagen maar die we konden quoteren op ons verlanglijstje van "weinig kans" tot "haast zeker". Het weer heeft ons zeker parten gespeeld dat we vele van deze soorten niet zagen. Bij natte lentes is bijvoorbeeld geweten dat zandhoenders veel meer verspreid in de woestijnen zitten. We hebben ook de indruk dat bij regenachtige, winderige en bewolkte avonden sommige nachtvogels gewoon niet uitvliegen (nachtzwaluwen, uilen). We houden er ook rekening mee dat we voor een aantal soorten *brute pech* hebben gehad. So what !? Het is de ultieme reden om ooit nog eens terug te gaan.

En eigenlijk waren we toch wel erg content. Tenslotte zagen we 182 soorten wèl, iedereen had enkele nieuwtjes op zijn lifelist en we hadden ons "gejeund" met onze moaten.

Wanneer te bezoeken

Vele vogelkijkers bezoeken Marokko in de nieuwjaarsperiode en de maand januari. Als je de reisverslagen erop naleest lijkt me dat wel de beste periode.

Begin april is op papier ook een zeer goede tijd om het land te bezoeken ; als het weer meezit natuurlijk...

Kaarten, gidsen en informatie

We vonden de "Hildebrand's" kaart van Marokko de meest handige en gedetailleerde kaart. We kochten deze kaart in de Fnac te Brussel. Misschien kan je ze ook via <http://www.hildebrands.de> op de kop tikken.

De "ANWB Vogelgids van Europa" – (Svensson, Grant, Mullarney en Zetterstrom, 1999) uitstekend vertaald en bewerkt door Rozendaal, van Loon en van den Berg (2000) was uiterst handig bij determinatieproblemen. Dit boek is wellicht de beste en meest gebruiksvriendelijke en complete vogelgids voor een bepaald gebied ter wereld. Soms nemen de schrijvers wel een te vage stelling in of we een bepaalde soort moeten beschouwen als "ondersoort" of volwaardige "soort".

Er zijn vele reisgidsen over Marokko in de betere boekhandel te verkrijgen.

Veel informatie over welke vogelgebieden te bezoeken is te vinden op het internet.

Verschillende vrienden die eerder in Marokko waren gaven ons ook goede informatie - waarvoor oprechte dank.

Lastige mensen ?

Je wordt in Marokko op de meest mogelijke en onmogelijke plaatsen aangesproken door mensen die een goede dag komen zeggen, komen bedelen of kinderen die Joelend van honderden meters ver naar je toe komen gesprint om een "cadeautje" ("donnez-moi un cadeau monsieur!") te vragen. Als je vogels aan het kijken bent kan dat best vervelend zijn. We moeten echter begrijpen dat deze mensen nooit slechte bedoelingen hebben en dat ze het waarschijnlijk een leuke ervaring vinden met iemand uit het verre België te kunnen spreken. Een glimlach, een vriendelijk woord en af en toe een centje of een snoepje gevolgd door "et maintenant, laissez-nous tranquille, s'il vous plaît" kon echter wonderen doen.

Vele Marokkaanse mensen spreken naast Arabisch of Berber ook Frans (wat zijn wij het Belgische onderwijssysteem nu dankbaar dat we het ook hebben moeten leren...!) en we ontmoetten een jongen bij Boumalne-Dadès die heel goed Nederlands sprak.

Het wegnnet

Tot onze niet geringe verbazing zijn de geasfalteerde wegen doorgaans in zeer goede staat. De onverharde wegen waren soms in zeer slechte staat (en daar zit de regenval van dit jaar zeker voor iets tussen).

Overnachting en eten

In de grotere stadjes zijn er overal hotelletjes te vinden tegen een spotgoedkope prijs (reken op een *absoluut maximum* een 17 EURO per nacht per persoon met avondeten en ontbijt inclusief). Wij hadden wel onze slaapzak bij omdat we wisten dat de kwaliteit (*lees* properheid) van het beddengoed soms te wensen kan

overlaten.

Verslag :

Ignaa Robbe, mei 2002

Soortenlijst : Yann Feryn

Deelnemers aan de reis :

Ignaa Robbe - ignaa Robbe@hotmail.com

Johan Staelens - ria.bossuyt@topmotor.vw-audi.be

Ronny Herreman - reninca@belgacom.net

Yann Feryn - yann.feryn@pi.be

-

Annex :

waargenomen soortenlijst

fuut
dodaars
jan-van-gent
aalscholver
ralreiger
kwak
koereiger
kleine zilverreiger
blauwe reiger
purperreiger
lepelaar
zwarte ibis
heremietibis
ooievaar
flamingo
bergeend
casarca
wilde eend
smient
wintertaling
pijlstaart
slobeend
marmereend
krooneend
tafeleend
visarend
zwarte wouw
grijze wouw
bruine kiekendief
blauwe kiekendief
grauwe kiekendief
sperwer
arendbuizerd
havikarend
dwergarend
lannervalk
barbarijse valk
eleonora's valk
torenvalk
kwartel
waterhoen
purperkoet
meerkoet
knobbelmeerkoet
scholekster
steltkluut
kluut
griel
renvogel
bontbekplevier
kleine plevier
strandplevier

zilverplevier
bonte strandloper
krombekstrandloper
drieteenstrandloper
kleine strandloper
temmincks strandloper
kemphaan
watersnip
grutto
rosse grutto
wulp
regenwulp
zwarte ruiter
tureluur
groenpootruiter
bosruiter
witgat
oeverloper
steenloper
kleine jager
audouins meeuw
dunbekmeeuw
kokmeeuw
dwergmeeuw
zwartkopmeeuw
geelpootmeeuw
kleine mantelmeeuw
reuzenster
bengaalse stern
visdief
dwergstern
grote stern
lachstern
zwarte stern
witwangstern
zwartbuikzandhoen
rotsduif
houtduif
turkse tortel
zomertortel
palmortel
koekoek
steenuil
nachtzwaluw
huisgierzwaluw
alpengierzwaluw
gierzwaluw
vale gierzwaluw
hop
bijeneter
groene bijeneter
scharrelaar
kuifleeuwerik
thekla leeuwerik
kortteenleeuwerik
kleine kortteenleeuwerik
rosse woestijnleeuwerik
woestijnleeuwerik
diksnavelleeuwerik
strandleeuwerik
temmincks strandleeuwerik
witbandleeuwerik
oeverzwaluw
vale oeverzwaluw
rotszwaluw
boerenzwaluw
roodstuitzwaluw
huiszwaluw
boompieper
duinpieper
witte kwiktaart
grote gele kwiktaart
gele kwiktaart
grauwe buulbuul
nachttegaal
rosse waaiersaart
roodborsttapuit
paapje
diadeemroodstaart
gekraagde roodstaart
tapuit
blonde tapuit
woestijntapuit
roodstuittapuit
witkruintapuit
zwarte tapuit
merel

zanglijster
grote lijster
sprinkhaanzanger
kleine karekiet
cetti's zanger
graszanger
vale spotvogel
orpeusspotvogel
zwartkop
kleine zwartkop
brilgrasmus
baardgrasmus
bergfluter
tjiftjaf
fitis
grauwe vliegenvanger
koolmees
pimpelmees
boomkruiper
klapekster
roodkopklauwier
ekster *aurantia*
alpenkauw
kauw
raaf
bruinnekraaf
zwarte spreeuw
rotsmus
spaanse mus
huismus
woestijnmus
vink
europese kanarie
kneu
sijs
putter
groenling
woestijnvink
grauwe gors
huisgors
grijze gors
cirlgors
ortolaan